

loquendo, petere animum gratum in recipiente donum, vel obsequium, vel suae obligationis naturalis recognitionem ab eo postulare; cavendum tamen est propter periculum et specimen pactionis, maxime quando spiritualia, quae petuntur, habent utilitatem temporalem annexam. Priorem partem hujus assertionis videntur praecipue intendere Major et Covarruvias. Et si amplius velint, eorum sententia probabilis non est, ut statim dicam. Sic autem intellecta difficultatem non habet. Prior ergo pars assertionis probari potest, primo, ex Div. Thom., d. quaestione 78, articulo 2, ad 3, ubi agens de usura, inquit: *Si munus ab obsequio vel a lingua, non quasi ex obligatione rei exhibetur, sed ex benevolentia, quae sub aestimatione pecuniae non cadit, licet hoc accipere, et exigere, et expetere.* Et loquitur de benevolentia, per quam debitum gratitudinis et amicitiae persolvitur, ut ex argumento et ex solutione ad 2 constat. Sicut ergo in materia usurae licet hoc debitum exigere, nec per hoc petitur aliquid ultra sortem, ita in materia simoniae potest hoc peti sine ullo vitio. Secundo, in donis mere spiritualibus expetendis nihil est frequentius inter pios et timoratos viros; damus enim eleemosynam pauperi aut religioso, postulantes ab illo ut orando pro nobis gratitudinem exhibeat; saepe etiam qui haec temporalia beneficia recipiunt, promittunt se fore gratos in orationibus et suffragiis suis, per quam promissionem non intendunt novam obligationem sibi imponere, sed naturalem obligationem gratitudinis recognoscere. Quanquam si voluntarie et mere gratis majorem faciant promissionem, nihil peccabunt, imo recte facient, si hoc totum ex gratitudine faciant. Tertio, est optima ratio facta, quia licitum est petere ab alio id quod ipse tenetur ex naturali obligatione facere, neque hoc est pretium exigere, vel aliquam obligationem addere. Addidimus vero cautionem in ultima parte conclusionis, quia, licet in rebus mere spiritualibus hoc simplicius fieri possit et soleat, in his quae habent temporalitatem annexam, moralis et ordinaria fragilitas hominum est, ut temporalem utilitatem in his beneficiis potissimum quaerant; et ideo scandalum aliquod praebere potest per hujusmodi petitionem, vel recordationem gratitudinis, maxime quando in particulari beneficium ecclesiasticum postulatur, quasi debitum etiam gratitudine, quia facile potest misceri alia intentio, vel suspicio ejus praebere. Et praesertim in exteriori foro potest hoc inducere aliquam praesumptionem propter ecclesiasticas

leges prohibentes omnem pactionem in hujusmodi materia.

9. *Quarta assertio.* — Hinc dico quarto, non esse licitum deducere in pactum antidoralem obligationem cum speciali promissione implendi illam, vel non exhibendo donum aut obsequium temporale, nisi sub conditione et modo implendi talem obligationem. Hoc modo intelligunt aliqui sententiam Innocentii, ut ibi in quodam scholio notatur. Et in materia mutui id supponit D. Thom., d. quaestione 78, articulo 2, ad 2 et 3, quem ibi Cajetan. et Sot. sequuntur. Et bene Gabriel, in 4, dist. 15, quaestione 11, art. 1, not. 1; Hostiens., in Sum., titulo de Usur., § *Quae poena*, etc.; Felin. in cap. *Ad audientiam*, 2, de Rescript., num. 10, ubi ex sententia plurium Doctorum. ait esse simoniam, *deducere in pactum obligationem antidoralem, secus* (inquit) *ubi sola obligatio naturalis deducitur in pactum, eo modo quo debitor est obligatus, quia non videtur illicitum.* Sed hoc posterius pactum non videtur esse posse aliud, nisi quod superiori assertionem explicatum est, quia revera non est pactum novum, sed commemoratio et recognitio obligationis, quam beneficium ipsum affert. Prior ergo pars intelligitur de vero pacto, quod novam aliquam obligationem adjiciat praeter naturalem, quam possumus appellare positivam ex voluntate contrahentium. Et ita explicat suam sententiam Covar., ideoque D. Thom. et alios in suum favorem adducit. Sic ergo probatur conclusio prima. Quia si loquamur de spiritualibus pertinentibus ad ecclesiastica beneficia, in quibus maximum periculum hujus materiae versatur, in illis omnis pactio, conditio, et modus additus eorum collationi seu donationi, est prohibitus jure ecclesiastico, ut saepe allegatum est; sed hoc pactum est additum, et non inest ex natura rei, ut constat ex declaratione facta; ergo. Et haec ratio probat etiam ex natura rei hoc non licere, nam pactum inducens novam obligationem positivam, ultra naturalem, est de re quae non inest, et est onerosa et pretio aestimabilis; ergo est conditio simoniaca. Antecedens patet, quia (ut D. Thom. dixit) ex beneficentia non sequitur obligatio civilis, sed antidoralis tantum; ex vi autem talis pacti additur civilis obligatio, etiam in foro exteriori, si per sufficientem scripturam, aut alium modum legibus praescriptum, de tali nova obligatione constet. Et quamvis non possit ad forum externum deduci et cogi, satis est quod in conscientia talem obligationem adjiciat; imo, licet non esset pro-

pria obligatio ex justitia, sed ex promissione obligante in conscientia ratione fidelitatis, et obligante (ut sic dicam) novo modo humano, esset grave onus et pretio aestimabile; tum quia hoc vinculum magis obligat in conscientia, et fortasse etiam gravius quam sola gratitudo; tum etiam quia inter homines, saltem ratione honoris et famae, magis premit verbi et promissionis obligatio, quam solius gratitudinis.

10. *Two evasiones.* — *Occurritur prima.* — Duae tamen evasiones excogitatae sunt ab aliquibus, qui in contrariam sententiam inclinant. Prior est communis simoniae et usurae, nimirum, hanc rationem procedere, quando talis promissio de antidorali obligatione servanda, tanquam ex justitia debita ratione beneficii accepti postulatur, ut ratione mutui, vel ratione doni spiritualis, tunc enim clara est injustitia; secus vero esse, quando solum postulatur ex benevolentia. Nam potest promissio etiam gratis fieri, ut per se constat; licet ergo illam postulare, non tanquam debitam, sed ex benevolentia tantum conferendam. Nam si ego beneficium de praesenti alteri facio, vel mutuando, vel aliud donum liberale exhibendo, cur non potero petere ut vicissim alius mihi liberalem promissionem faciat, ita ut si ipse nolit facere, ego etiam profitear me non esse tale beneficium in eum collaturum? Respondeo, in duobus modis posse hoc beneficium promissionis in praesenti materia, vel in mutuo postulari. Uno modo, post factum liberaliter et absolute beneficium mutui, vel alterius obsequii, pure et sine ulla conditione et modo. Et tunc verum est ex vi objecti, et seclusa iniuncta palliata intentione, non esse usurarium vel simoniacum, talem promissionem postulare; nam, sicut postulari potest aliud donum ex liberalitate conferendum, ita promissio ipsa potest ut donum quoddam liberale postulari. Posset item peti ut debita ex gratitudine, si iudicio prudentum tales occurrerent circumstantiae, cum quibus gratitudo obligaret ad talem promissionem faciendam, propter aliquam specialem necessitatem benefactoris, vel aliam similem causam. Ordinarie vero non solet gratitudo obligare ad talem promissionem faciendam, quia gratitudo de se non obligat pro semper, nec ad omnia officia quae benefactor reputat sibi utilia; et istae promissiones possent esse onerosae valde, et in materia spirituali, praesertim beneficii, periculosae, et ideo ordinarie non cadunt sub obligationem etiam gratitudinis, et consequenter neque possunt licite ita

postulari; si tamen petantur ut beneficia liberalia, et apta ad ostendendum animum gratum, esto non sint necessaria etiam ex vi gratitudinis, non apparet ibi malitia intrinseca, per se loquendo.

11. *Non licita est haec conditio, Do liberaliter, ut des liberaliter.* — Alio vero modo potest illa promissio postulari ante praestitum obsequium, vel mutuum, et ut conditio necessaria sine qua non fiet, addendo semper solum liberaliter postulari; tamen si non concedatur, etiam non esse mutuum vel beneficium praestandum. Et hanc dico esse non palliatam, sed manifestam simoniam, vel usuram; et contrarium aperire viam et januam latissimam usuris et simoniis. Probatur, quia illa est rigorosa exactio et pactio: Faciam si feceris, et mutuabo si promiseris; non serviam, nisi beneficium promiseris. Quo enim modo potest contractus expressius fieri? Unde quando additur: Nisi facias liberaliter, non faciam liberaliter, propositio (ut sic dicam) est se falsificans; nam, eo ipso quod sic facis et exigis, nec liberaliter agis, nec liberale donum exigis. Confirmatur, quia alias hoc modo posset Episcopus dicere: Ego liberaliter tibi dono beneficium, sed peto amice, ut liberaliter tu mihi dones centum aureos; quod si tu nolueris hanc liberalitatem mecum facere, ego etiam a liberali beneficentia abstinerebo; et idem de mutuante. Si autem hoc licet, omnis usura et simonia licet. Sequela patet, quia idem est petere illo modo rem aestimabilem pecunia, et petere pecuniam ipsam, ut per se patet; sed promissio est pecunia aestimabilis; ergo si licet illo modo extorquere promissionem sub titulo ut liberaliter fiat, licebit etiam pecuniam vel quamcumque rem aliam petere. Unde si quis a me peteret ut librum donarem liberaliter, et ego responderem: Donabo quidem, sed tu mihi simili liberalitate dona tale vas, alias neque ego donabo, profecto verbis dicerem me velle donare, re tamen vera permutare et vendere, et tunc, licet fortasse nulla esset injustitia, quia utraque res est pretio aestimabilis, et possunt esse aequales, tamen nulla esset ibi vera liberalis donatio. Idem ergo est, si pro donatione rei petatur promissio sub ratione liberalis doni, sine quo aliud non est donandum. Et ideo in mutuo si id fiat, est injustitia; in praesenti vero materia, est simonia, quia promissio illa pretio aestimabilis re ipsa extorquetur pro spirituali beneficio, vel e contrario per obsequium temporale extorquetur promissio beneficii, quod est emere ipsum beneficium. Et

hæc ratio probat etiam de jure naturæ, nam de jure ecclesiastico manifestum est talem modum exactionis esse prohibitum in ecclesiasticis beneficiis.

12. *Alia evasio. — Occurritur evasioni.* — Alia evasio est, quia ratio facta ad summum procedit, quando in particulari exigitur promissio beneficii ecclesiastici, vel alterius spiritualis rei, etiam ex gratitudine exhibendæ, hoc enim non licet propter rationem factam. Et præterea, quia (ut dicebam) gratitudo non obligat determinate ad dandum beneficium spirituale, sed in communi ad benefaciendum quando et quomodo oportuerit; et ideo limitare obligationem ad beneficium ecclesiasticum, verbi gratia, media promissione, jam esset simoniacum. At vero non ita erit, si tantum exigatur promissio persolvendi obligationem antidoralem generatim et indifferenter; tunc enim non petitur pro temporali aliquid spirituale, nam promissio illa de se indifferens est, et potest per temporalem retributionem impleri. Sed hoc imprimis, moraliter loquendo, non excusat, quia, licet talis promissio non sit expresse determinata ad gratificandum in tali genere bonorum, nihilominus tacite et ex circumstantiis satis determinata intelligitur, et ideo ejusdem est malitiæ, totumque pertinet ad palliationem simoniæ, et ad pacta prohibita. Præterea est hoc manifestum, quando beneficium ecclesiasticum præcedere debet, et antequam detur, seu ad illud dandum exigitur promissio gratitudinis; nam tunc, sive promissio intelligatur esse de temporali obsequio, sive de alio beneficio spirituali, datio beneficii est simoniaca, ex uno capite contra jus naturæ, et ex altero contra ecclesiasticum. Denique quando e contrario temporale donum vel obsequium præcedere debet, et ad illud exhibendum exigitur illa promissio, eo ipso (ut dicebam) extrahitur debitum a præcisa ratione gratitudinis, et additur obligatio promissionis onerosæ, et sub tali conditione et comparatione rei ad rem, quæ est obligatio justitiæ. Et ideo vel limitanda est ad retributionem temporalem pro temporali beneficio, et ita erit extra præsentem materiam; vel, si sit indifferenter ad retributionem per donum temporale ob beneficium ecclesiasticum, vel e converso, non excusatur simonia, quia veluti sub disjunctione obligatur quis ad dandum spirituale vel temporale in retributionem temporalis obsequii, quod simoniacum est, ut supra vidimus; et est manifestum, quia in ea æstimatione æque

offertur spirituale ac temporale in remunerationem non gratuitam, sed onerosam, obsequii temporalis. Denique, facta tali promissione, jam non datur postea beneficium ex sola gratitudine, sed etiam ex obligatione justitiæ aut fidelitatis, atque adeo ex vi pacti, quod licet determinate non obligaret ad talem rem, per illam sufficienter impletur; hoc autem satis est ut beneficium jam non donetur pure, et sine conditione ac gratis; ergo non satis id est ad purgandam simoniam.

13. *Ultima conclusio.* — Ultimo dico: post receptum pure et sine conditione obsequium, vel donum ex quo nata est obligatio antidoralis, non est simonia dare spirituale, vel ecclesiasticum beneficium, non solum intentione explendi talem obligationem, sed etiam verbis explicando illam intentionem, imo etiam ab alio postulando ut talem obligationem remittat, quando prudenter existimatur beneficium sufficiens pro ratione obligationis et personæ. Hanc assertionem specialiter docuit Navar., d. n. 106, et credit esse contra Innocentium, sed veram. Et eandem a fortiori tenent Major, Covar., et Ugolin., et alii non contradicunt. Imo necessario sequitur ex illo principio, generaliter recepto, quod exprimere ea quæ insunt, non facit simoniam; in casu enim proposito solum exprimitur id quod inest. Probatur, quia sicut ex beneficio naturaliter sequitur antidoralis obligatio, ita per donum sufficiens et intentione datum, extinguitur illa obligatio; ergo, licet hic effectus et intentio ejus exprimat, nihil additur, et licet ab alio exigatur remissio, nihil petitur æstimabile pretio, quia revera nihil novi ab eo petitur, sed solum ut recognoscat effectum qui in re ipsa inest; ergo nullum pretio æstimabile, neque pactum prohibitum ibi intervenit.

14. *Respondetur rationibus dubitandi supra positis.* — Prima igitur ratio dubitandi probare potest conclusionem quartam, contra cæteras vero non procedit; falsum enim est non gratis dari, quod ex sola gratitudine datur, etiamsi tanta sit obligatio gratitudinis, ut inducat præcepti obligationem ad illam virtutem pertinentis, ut contingere potest, quia etiam ingratitude potest esse peccatum ut tradit D. Thomas 2. 2, q. 107; nam elemosyna sub obligatione et nihilominus gratis datur. Igitur gratuitum donum non excludit omnem obligationem, sed debitum justitiæ, et in præsentem maxime excludit illam obligationem, quæ oriri solet ex valore rei acceptæ; gratitudinis autem obligatio non est hujusmo-

di, sed respicit magis bonum affectum, cui alter similis debetur. Neque oportet ut eodem modo homines inter se gratis sibi communicent spiritualia dona, quo Deus nobis donat gratiam suam primam; quia non est eadem inter illos comparatio. Deus enim non potest ab hominibus ullo modo obligari, nisi in virtute gratiæ et promissionis suæ; et ideo necesse est ut aliqua prima gratia antecedit omnino gratis data ante omnem retributionem antidoralem ex parte Dei, vel meritum ex parte hominis; homines vero suis beneficiis possunt se invicem onerare, et obligationem ad antidora inducere ante omnem gratiam ab alio receptam, et ideo ex hac parte non repugnat, ut præcedat talis obligatio ante doni spiritualis retributionem: supposita autem illa obligatione, non est contra rationem doni spiritualis, ut possit illius intuitu dari; sicut Deus, supposito uno dono gratiæ, alia confert ex aliqua simili obligatione. Ad secundum late responsum est; duo enim in illo deducebantur, unum, quod liceat procurare talem retributionem gratuitam, aliud, quod liceat in pactum deducere. Primum concedimus post factum pure beneficium seu obsequium; et hoc solum probat ratio ibi facta. Secundum autem negamus, quia per pactum extrahitur obligatio a gratitudine, et ad justitiam et rerum commutationem transfertur, ut declaratum est. Et ita non habet locum principium illud, licere exprimere quod de jure inest: intelligitur enim, quando per expressionem non additur nova obligatio naturali obligationi existenti, ut auctores omnes ibi citati declarant, præsertim Felinus, qui varias glossas et Doctores allegat, et ex capitibus ibi citatis manifestum est: hic autem adderetur et extorqueretur nova obligatio, ut declaratum est. Petebatur autem ibi specialis difficultas de stipendio sustentationis, quam in capite sequenti expediemus.

CAPUT XLVI.

AN SIT SIMONIA CONVENTIONALIS DEDUCERE IN PACTUM STIPENDIUM SUSTENTATIONIS PRO SPIRITUALI FUNCTIONE, QUÆ EX OFFICIO NON INCUMBIT.

1. *Stipendium sustentationis licite accipitur et datur.* — Hæc quæstio pertinet ad explicationem secundi membri divisionis datæ. Circa quod supponimus, quoties fit conventio de re temporali pro spirituali sub ratione pretii, tunc esse propriissimam simoniam con-

ventionalem contra jus divinum et humanum. Et ideo circa hoc nulla movetur quæstio; sed difficultas tota est, quando fit pactum de temporali pro spirituali tribuendo, et non sub ratione pretii, sed sub ratione stipendii. In qua quæstione supponimus primo, stipendium sustentationis licite dari ministrantibus spiritualia, et ab eis licite accipi. Hoc est de fide, Matth. 10, Lucæ 10, 1 Corinth. 9; et constat ex usu Ecclesiæ in jure canonizato, 1, q. 1, 2 et 3, 12, q. 2, 16, q. 1, in titul. de Præbend., per multa capita; et ex ipsa institutione decimarum, et præbendarum Ecclesiæ, id manifestum est. Et ratio naturalis id docet, quia *dignus est operarius cibo suo*, ut Christus dixit; et quia *nemo militat suis stipendiis*, ut dixit Paulus. Secundo, suppono hoc stipendium nihil obstare quominus spiritualia gratis ministrentur Christus enim utrumque conjunxit: *Gratis date, et cibum sumite*. Et ratio etiam supra tacta est, quia hoc stipendium non datur (ut ita dicam) ratione rei, sed ratione subjecti, id est non datur ut pretium commensurandum, vel commensurabile ministerio vel labori operantis, sed conditioni personæ indigentis sua, et familiæ sibi proportionatæ congrua sustentatione, ut satis per se clarum est.

2. *Ratio dubitandi.* — Ex his ergo nascitur ratio dubitandi circa quæstionem propositam, quia si clerici ita recipiunt stipendium, ut nihilominus gratis ministrent, etiam laici ita recipiunt hæc spiritualia, ut nihilominus gratis dent stipendium sustentationis; nam hæc sunt quasi correlativa, et ideo pariformitatem inter se servant; ergo non potest absque simonia tale stipendium in pactum deduci. Probatur consequentia; tum quia ex vi pacti destruitur illud gratis, quia quod ex pacto fit, jam non gratis fit; nam quod gratis fit, non fit ex debito justitiæ; quod autem fit ex pacto, eo ipso fit ex debito justitiæ; tum etiam quia in his spiritualibus non est licitum deducere in pactum, id quod non inest, ut præcedenti capite dictum est; sed hoc peculiare debitum, quod oritur ex promissione vel pacto, non inest ex vi ministerii spiritualis, ut constat, nec ratio sustentationis illam obligationem includit; ergo non licet illam addere, nam additur aliquid pretio æstimabile, et consequenter simonia committitur. Unde ad hoc confirmandum valent jura prohibentia omnia pacta in his spiritualibus, capit. ultim. de Pact., capit. *Quam pio*, 1, quæstion. 2. Tertio, valent jura quæ permittunt hæc sti-